

مدرس : دکتر علی شیخ ابومسعودی

حسابداری برای مدیران

فصل دوم

صورت‌های مالی

معادله حسابداری

رابطه بین داراییها ، بدهیها و حقوق صاحبان سرمایه در معادله حسابداری زیر نشان داده شده است :

$$\text{داراییها} = \text{بدهیها} + \text{حقوق صاحبان سرمایه}$$

دارایی ها

اموال و حقوق مالی متعلق به هر مؤسسه است که قابلیت قویم به پول و دارای منافع آتی می باشد. در این تعریف منظور از اموال ، انواع دارایی مشهود و قابل لمس و رویت ، مانند : موجودی نقدی ملزومات ، اثاثیه ، ساختمان و غیره می باشد و منظور از حقوق مالی ، اقسام دیگر دارایی مانند مطالبات از اشخاص حقیقی و حقوقی (حسابهای دریافتنی ، اسناد دریافتنی) حق اختراع ، سرقفلی و نظیر آن می باشد.

تقسیم داراییها به ترتیب قدرت نقد شوندگی

۱. داراییهای جاری

۲. داراییهای ثابت

۳. داراییهای نامشهود

۴. سایر داراییها

داراییهای جاری

داراییهایی که بیشترین قابلیت نقد شوندگی را دارا هستند مانند : تنخواه گردان ، موجودی نقد ، سرمایه گذاری کوتاه مدت یا موقت ، سرمایه گذاری کوتاه مدت بانکی ، حسابهای دریافتنی (بدهکاران) ، ارزش خالص بازیافتنی ، اسناد دریافتنی (سفته ، برات) ، موجودی کالا و مواد (مانده مواد - کالای در جریان ساخت - کالای ساخته شده - قطعات و لوازم خانگی - موجودی ملزومات) ، پیش پرداخت اثاثه ، پیش پرداخت های (کوتاه مدت) ، پیش پرداخت هزینه بیمه ، پیش پرداخت بیمه اموال و غیره ، درآمد اجاره دریافتنی.

داراییهای ثابت

سرمایه گذاری بلند مدت ، سرمایه گذاری در سهام عادی ، سپرده بازخرید اوراق قرضه ، سپرده بلند مدت بانکی ، وجوه سپرده برای توسعه آتی کارخانه ، سپرده مزایای پایان خدمت ، وام به کارکنان ، پول برای خرید ماشین آلات جدید ، پیش پرداخت بلند مدت واحدهای فرعی ، زمین ، ساختمان ، پیش پرداخت بلند مدت (داراییهای سرمایه ای) ، داراییهای بلند مدت استیجاری ، تجهیزات و اثاثه.

داراییهای نامشهود

سرقفلی ، حق الاختراع ، حق الامتیاز ، علایم تجاری.

سایر داراییها

زمین خریداری شده برای احداث ساختمان در آینده ، وجوه مسدود شده بانکی ، اسناد دریافتنی بلند مدت ، مخارج تأسیس ، مخارج قبل از بهره برداری ، مخارج سرمایه ای ، پیش پرداخت بلند مدت هزینه بیمه ، ماشین آلات از رده خارج و آماده برای فروش.

موجودی نقدی

وجوه نقدی است که در محل مؤسسه در یک صندوق نگهداری می شود. معمولاً مؤسسات اعم از بازرگانی و غیر بازرگانی مبالغ عمده وجوه نقد را در بانک نگهداری می کنند که تحت همین عنوان و (بانک) در حسابها منعکس می گردد و جزء داراییهاست.

حسابهای دریافتی

این حسابها نشان دهنده میزان مطالبات مؤسسه از افراد و مؤسساتی است که به مؤسسه بدهکار هستند ولی برای بدهی خود اسناد تجارتي (مانند سفته و برات) به مؤسسه نداده اند.

اسناد دریافتی

اسناد دریافتی (اسناد وصولی) اسنادی ، از قبیل سفته و برات می باشند که می بایست وجوه مربوط به آنها در موعد (سر رسید) معین توسط بدهکاران مؤسسه تأدیه گردد.

ملزومات

آن دسته از مواد و لوازمی را گویند که بطور روزانه مقداری و یا تعدادی از آنها مصرف می شود. مانند : لوازم التحریر.

اثاثه

منظور از اثاثه وسایلی از قبیل میز ، صندلی ، قفسه ، ماشین تحریر ، ماشین حساب و غیره است.

ساختمان

محلی است که مؤسسه در آن مستقر می باشد و وسایل ، مدارک و اسناد مربوط به فعالیت های مالی در آن نگهداری می گردد. این نوع داراییها از اقلام مصرف نشدنی به شمار می آیند ، که به تدریج مستهلک می شوند ، تا روزی که غیر قابل استفاده گردند (داراییهای ثابت). باید توجه داشت که اقلام مربوط به داراییها ، با قیمت تمام شده (نه با قیمت روز در بازار) در دفاتر ثبت گردیده ، با همان ارزش در صورت حسابهای مالی منعکس می شوند.

بدهی ها

مبالغی که یک مؤسسه به افراد و مؤسسات دیگر بدهکار است و یا کلیه مبالغی که بازپرداخت آنها در تاریخهای معین بر عهده مؤسسه است ، بدهی نامیده می شود. به عبارت دیگر بدهی ادعا یا حق مالی طلبکاران نسبت به داراییهای یک مؤسسه است و این حق نسبت به داراییهای معینی نمی باشد ، بلکه نسبت به کل داراییهاست.

دسته بندی بدهی ها

☀ بدهی های جاری یا کوتاه مدت (مانند حسابهای پرداختنی)

☀ بدهی های غیر جاری یا بلند مدت (مانند اسناد پرداختنی)

بدهی های جاری

اضافه برداشت بانکی ، حسابهای پرداختی (بستانکاران) ، مالیاتهای تکلیفی ، اسناد پرداختی کوتاه مدت ، پیش دریافت از مشتریان ، ذخیره مالیات بر درآمد ، ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان ، کارمزد وامها ، سود تضمین شده پرداختی ، وامهای پرداختی حصه جاری.

بدهی های غیر جاری (بلند مدت)

اوراق قرضه پرداختی ، وام بلند مدت پرداختی ، بهره پرداختی وام بلند مدت ، حصة های وام بلند مدت ، حصة های غیر جاری ذخیره مالیات ، حصة های غیر جاری پایان خدمت کارکنان ، کمکهای بلاعوض دولت به شکل دارایی بلند مدت ، مانده تخصیص نیافته سود حاصل از تغییر ارقام ارزی بلند مدت.

حقوق صاحبان سرمایه

حقوق صاحبان سرمایه عبارتست از حقوق صاحب یا صاحبان مؤسسه نسبت به دارایی مؤسسه مذکور ، در واقع وقتی بدهیها را از داراییها کسر نماییم ، مانده را حقوق صاحبان سرمایه می نامند.

ترازنامه یا صورت وضعیت مالی

ترازنامه یا بیلان عبارتست از صورتی از وضع مالی یک مؤسسه که در یک تاریخ معین (غالباً آخرین روز ماه یا سال) نشان می دهد و به همین دلیل به آن صورت وضعیت مالی نیز گفته می شود.

فرم ترازنامه یک مؤسسه

نام مؤسسه

ترازنامه

تاریخ ۱۳--/۱۲/۲۹

بدهیها :	داراییها :
** بدهی های جاری (مانند حسابهای پرداختی و ...)	** داراییهای جاری (مانند وجه نقد ، حسابهای دریافتی و ...)
** بدهی های غیر جاری (مانند اسناد دریافتی بلند مدت و ...)	** داراییهای ثابت (مانند زمین ساختمان و ...)
** مجموع بدهی ها	** داراییهای نامشهود (مانند سرقفلی و حق الاختراع)
** حقوق صاحبان سرمایه	** سایر داراییها (مانند خرید زمین برای احداث در آینده)
** مجموع بدهی ها و حقوق صاحبان سرمایه	** مجموع داراییها

مثال

مؤسسه خدماتی سعیدی اطلاعاتی به شرح زیر دارد

داراییها شامل: ۱۵ / ۰۰۰ ریال وجه نقد، ۲۰ / ۰۰۰ ریال حسابهای دریافتی، ۶۰ / ۰۰۰ ریال زمین، ۱۴۰ / ۰۰۰ ریال ساختمان.

بدهیها شامل: ۳۰ / ۰۰۰ ریال حسابهای پرداختی، ۲۵ / ۰۰۰ ریال اسناد پرداختی، ۱۵ / ۰۰۰ ریال پیش دریافت از مشتری.

حقوق صاحبان سرمایه شامل: ۱۶۵ / ۰۰۰ ریال می باشد. ترازنامه مربوطه آن بصورت زیر است:

نام مؤسسه
ترازنامه
تاریخ ۱۳/۱۲/۹۹

بدهیها		داراییها	
۳۰/۰۰۰	حسابهای پرداختی	۱۵۰/۰۰۰	وجه نقد (مستوفی)
۲۵/۰۰۰	اسناد پرداختی	۲۰/۰۰۰	حسابهای دریافتی
۱۵/۰۰۰	پیش دریافت از مشتری	۶۰/۰۰۰	زمین
۱۶۵/۰۰۰	حقوق صاحبان سرمایه	۱۴۰/۰۰۰	ساختمان
۲۲۵/۰۰۰	مجموع بدهیها و حقوق صاحبان سرمایه	۲۲۵/۰۰۰	مجموع داراییها

مثال تأثیر سرمایه گذاری نقدی اولیه بر معادله حسابداری

چنانچه در مؤسسه ای جمع داراییها ۱۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال و جمع سرمایه ۱۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد مجموع بدهیها چقدر خواهد بود؟

دارایی = بدهی + سرمایه

$$۱۴/۰۰۰/۰۰۰ = ۱۱/۰۰۰/۰۰۰ + \text{بدهی}$$

صورت سود و زیان

صورت سود و زیان ، صورتی است که وضعیت فعالیتهای مالی یک مؤسسه و نتیجه آن را در طی یک دوره مالی نشان می دهد. ترازنامه وضعیت مالی یک مؤسسه را در یک تاریخ معین نشان می دهد بنابراین بدون وجود صورت سود و زیان نمی توان از چگونگی فعالیتهای مالی در طی یک دوره آگاه گردید.

اطلاعاتی که صورت سود و زیان و ترازنامه یک مؤسسه نشان میدهد

صورت سود و زیان مؤسسه قابلیت سود آوری مؤسسه را نشان می دهد. در حالیکه

ترازنامه اطلاعات لازم در مورد قدرت پرداخت بدهیها را نشان می دهد.

سود یک دوره مالی

در صورتیکه درآمد از میزان هزینه بیشتر باشد سود داریم.

هزینه ها در طی دوره مالی - درآمد در طی دوره مالی = سود ویژه در طی دوره مالی

زیان یک دوره مالی

در صورتیکه درآمد از میزان هزینه کمتر باشد زیان داریم.

درآمد در طی دوره مالی - هزینه ها در طی دوره مالی = (زیان ویژه در طی دوره مالی)

درآمد

همانطوریکه از مفهوم عامیانه درآمد بر می آید ، به مبالغی اطلاق می گردد ، که از ارایه خدمات و فروش کالا و غیره عاید مؤسسه می شود. در صورتیکه این درآمد به طور نقد عاید شود ، موجب افزایش در حساب وجوه نقد (صندوق - بانک) مؤسسه خواهد شد و در صورتی که تعهد گردد که بعداً به مؤسسه پرداخت شود ، موجب افزایش حسابهای دریافتنی و یا اسناد دریافتنی مؤسسه می گردد.

هزینه

♦ منظور از هزینه مبالغی است که جهت کسب درآمد به خرج گرفته می شود. یعنی اگر مؤسسه کارش را ارایه خدمات است ، برای انجامو ارایه این خدمات متحمل خرجها و پرداختهایی می گردد که آنها را هزینه می گویند.

♦ هزینه های هر دوره باید از درآمدهای همان دوره کسر گردند و این در واقع بر اساس یکی از اصول مهم حسابداری(اصل وضع هزینه های یک دوره از درآمد همان دوره) می باشد.

مثال (صورت سود و زیان)

اطلاعات زیر از شرکت تبلیغاتی امین در دست است:

- ✓ کل دریافتی بابت ارائه خدمات تبلیغاتی به مشتریان به مبلغ ۱۶ / ۰۰۰ ریال
- ✓ دریافت قسمتی از طلب از مؤسسه جهان به مبلغ ۴ / ۰۰۰ ریال
- ✓ پرداخت حقوق ماهیانه منشی به مبلغ ۴ / ۰۰۰ ریال
- ✓ پرداخت آب و برق مصرفی ۵۰۰ ریال

پاسخ

شرکت تبلیغاتی امین

صورت سود و زیان

برای مهر ماه سال - - ۱۳

درآمد :

دریافت بابت ارائه خدمات تبلیغاتی

دریافت بابت قسمتی از طلب از مؤسسه جهان

کسر می شود : هزینه ها :

پرداخت حقوق ماهیانه منشی

پرداخت آب و برق مصرفی

سود ویژه دوره مالی

ریال ۱۶ / ۰۰۰

ریال ۴ / ۰۰۰

ریال ۴ / ۰۰۰

ریال (۵۰۰)

ریال ۱۵ / ۵۰۰

صورت حقوق صاحبان سرمایه

صورت حقوق صاحبان سرمایه ، یکی از صورتهای مالی است که به وسیله آن میزبان حقوق صاحبان سرمایه در انتهای دوره مالی محاسبه می گردد. معمولاً صورت حقوق صاحبان سرمایه ، بر خلاف ترازنامه که وضع مالی مؤسسه را در یک روز معین نشان می دهد ، تغییرات سرمایه یک مؤسسه را برای یک دوره ، مثلاً یک ماه ، سه ماه و ... نشان می دهد.

فرم گزارشی صورت حقوق صاحبان سرمایه

سرمایه اول دوره همواره با افزایش خالص سرمایه جمع و از کاهش خالص سرمایه کسر می گردد.

نام شرکت		نام شرکت	
صورت حقوق صاحبان سرمایه		صورت حقوق صاحبان سرمایه	
برای سال منتهی به ۲۹ اسفند - ۱۳		برای سال منتهی به ۲۹ اسفند - ۱۳	
☹☹	سرمایه اول دوره	☹☹	سرمایه اول دوره
☹☹	زیان ویژه دوره مالی	☹☹	سود ویژه سالیانه
☹☹	انزلاقه می شود - برآیند	(☹☹)	کسر می شود - برآیند
(☹☹)	کاهش خالص	☹☹	افزایش یا (کاهش) خالص
☹☹		☹☹	سرمایه پایان دوره

منابع حقوق صاحبان سرمایه

← سرمایه گذارهای شخصی صاحب یا صاحبان مؤسسه

← سود ویژه مؤسسه در طی دوره مالی

حالت اول

محاسبه حقوق صاحبان سرمایه ، در صورتیکه مؤسسه دارای سود ویژه بوده ، صاحب مؤسسه نیز برداشتی نکرده باشد

مثال : فرض می کنیم آقای سعیدی در فروردین ماه سال - - ۱۳ یک مؤسسه خدماتی با سرمایه ۴ / ۰۰۰ / ۰۰۰ ریال تأسیس کرد چنانچه سود ویژه سالیانه وی ۲ / ۳۰۰ / ۰۰۰ ریال باشد و برداشتی نداشته باشد حقوق صاحبان سرمایه چقدر است ؟

$$\text{حقوق صاحبان سرمایه} = ۴ / ۰۰۰ / ۰۰۰ + (۲ / ۳۰۰ / ۰۰۰ - ۰) = ۶ / ۳۰۰ / ۰۰۰$$

حالت دوم

محاسبه حقوق صاحبان سرمایه در صورتی که مؤسسه دارای سود ویژه بوده ، صاحب مؤسسه نیز برداشتی کمتر از مبلغ سود ویژه نموده باشد

مثال : فرض می کنیم آقای سعیدی در فروردین ماه سال - - ۱۳ یک مؤسسه خدماتی با سرمایه ۴ / ۰۰۰ / ۰۰۰ ریال تأسیس کرد چنانچه سود ویژه سالیانه وی ۲ / ۳۰۰ / ۰۰۰ ریال باشد و برداشتی معادل ۱ / ۰۰۰ / ۰۰۰ ریال حقوق صاحبان سرمایه چقدر است ؟

$$\text{حقوق صاحبان سرمایه} = ۴ / ۰۰۰ / ۰۰۰ + (۲ / ۳۰۰ / ۰۰۰ - ۱ / ۰۰۰ / ۰۰۰) = ۵ / ۳۰۰ / ۰۰۰$$

حالت سوم

محاسبه حقوق صاحبان سرمایه در صورتیکه مؤسسه دارای سود ویژه بوده ، اما صاحب مؤسسه برداشتی بیش از سود مذکور نموده باشد.

مثال : فرض می کنیم آقای سعیدی در فروردین ماه سال - - ۱۳ یک مؤسسه خدماتی با سرمایه ۴ / ۰۰۰ / ۰۰۰ ریال تأسیس کرد چنانچه سود ویژه سالیانه وی ۲ / ۳۰۰ / ۰۰۰ ریال باشد و برداشتی معادل ۲ / ۵۰۰ / ۰۰۰ ریال حقوق صاحبان سرمایه چقدر است ؟

$$\text{حقوق صاحبان سرمایه} = ۴ / ۰۰۰ / ۰۰۰ + (۲ / ۳۰۰ / ۰۰۰ - ۲ / ۵۰۰ / ۰۰۰) = ۳ / ۸۰۰ / ۰۰۰$$